

Drago Štambuk – Liječnik, pjesnik i diplomat

John Hopkins Sveučilište izdaje dvaput godišnje časopis «Literature and Medicine» (E-ISSN: 1080-6571 Print ISSN: 0278-9671) od 1994. godine. Ovaj časopis je usmjeren na istraživanje odnosa između književnog i medicinskog znanja i shvaćanja. Zdravlje i bolest, medicinske znanosti, tijelo i nasilje se razmatraju kroz književne i kulturne tekstove. Čitaoci su zdravstveni profesionalci, književnici, književni kritičari i teoretičari, povjesničari i drugi.

Povijesna iskustva i patnja hrvatskog naroda i svih ljudi na ovom području potakla su književnike da pišu o zdravlju, bolesti, patnji i medicini a liječnike i druge zdravstvene radnike da i sami iskažu sebe kroz književnost. Nažalost do danas ovaj rad je prepušten autorima i nepovezan. HČJZ od početka izlaženja nastoji promijeniti ovaj odnos. U prvom broju smo izdali spjev Tita Brezovačkog povodom otvaranja prve bolnice u Zagrebu 1804. godine. U drugom broju «Pismo iz 1920. godine» nobelovca Ive Andrića. Odmah smo istakli i danas toliko značajne teme javnog zdravstva – bolnica, rat i mržnja. Sa trećim brojem počinjemo objavljivati i radove liječnika i drugih zdravstvenih radnika, pjesnika i književnika. Odlučili smo započeti sa suvremenim liječnicima-književnicima, da im odamo počast i potaknemo mlađe, ali i zbog neposrednog iskustva kroz koje smo prošli.

Pozivamo Vas da se uključite u ovaj vrijedni napor hrvatske književnosti, javnog zdravstva i medicine. Ako želite surađivati obratite se našem časopisu ili glavnom uredniku.

Drago Štambuk – Liječnik, pjesnik i diplomat

O Piscu

Drago Štambuk rođen je 20. rujna 1950. u Selcima na otoku Braču. Gimnaziju je završio 1969. u Splitu, a Medicinski fakultet 1974. u Zagrebu. Specijalizirao je internu medicinu (1977-1981) i subspecijalizirao gastroenterologiju i hepatologiju (1981-1983) u Kliničkom bolničkom centru u Zagrebu.

Od 6. studenoga 1983. do konca 1994. živio je i radio u Londonu gdje se bavio znanstvenim i kliničkim istraživanjima bolesti jetre, eksperimentalnom terapijom kopnice (AIDS-a) i brigom za oboljele.

Od 1991. predstavljao je Republiku Hrvatsku u Velikoj Britaniji, od 1995. veleposlanik je RH u Indiji i Šri Lanki, a od 1998-2000. veleposlanik je u Egiptu i u većem broju arapskih zemalja (Sudan, Jordan, Kuvajt, Libanon, Katar, Jemen). Na Harvardskom sveučilištu od 2001-2002.

Od 2005. godine je veleposlanik u Japanu.

Odabrane pjesme

1918

Daleko plove brodovi
odnose naše drage
u daleke strane zemlje
daleko plove brodovi.

Odnose naše živote
u škrinjama s bijelim brašnom
i bačvama zlatnog ulja
u pohlepne strane zemlje.

Daleko plove brodovi
i provom paraju srca,
što ćemo s polovicam njinim
u dalekoj stranoj zemlji.

Bleiburg

Kroz tjeme kosturne strepnje
šmugnu vokali hrvatskog izdaha.

Suhe vlati omreže zrenik
zapašu utrobu i podzemnu vodu.

Crtač strasnih sjena i jama
pribere lišće u krošnji sumraka.

Pod strehom razdrto gnijezdo,
zanimakan šapat i bezbatno zvono,

Plotun nadvlada pošpuren prag,
razvali usta krušnom zavičaju.

London, 1984.

Hrvatsko selo Čelije

Oče moj koji jesi u žitima
i kamenom drvo djelaš,
krhkom vodom ljubav stereš
Zračni oblik srca njišeš.

Spomeni se kucavica,
bijeke krvi i ugrušaka
kada htjedoh u svoj kolut
tvoju halju i tvoj libel.
Kao plamen mlaza mrzla.

Kako spominjem se tebe,
ja mjehurić zbit u spravi,
od jutarnje do večernje,
dok sa smrću svojom liježem
na postelju suhozida.

U krilima šumnim ćuka
dokol crne vode teku
urezujem staro zlato
trozubima mjesečine.

Za bišavim valom valov
kano kudrov kano garov
krasopisne plave magme.

Spomeni se dobri duše
mrvica sa crna stola
svetih kano Biokovo
i zgarište žitna polja.

Urušena krila, prijedor:
gizdav složen u koprenu.
Tvoja slika lomna slika.

London 16. srpnja 1991.

Kraljeva Sutjeska

Ara coeli

Malenkost moja, suha, zgrčena,
poput inje grančice

omotane crnim rupcem.

Gdje drvce ti križa
sa hrvatske krune,
gdje zlatni samokrijes?

Nit u Bobovcu,
nit međ fratrima.
Nit u Rami niti Vran planini.

Već u tamnom, puku, srcu
gdje klokoće krv
i puše se močvare.

U zemlji teške kobi,
orsagu zlatne orme,
U Haruatiji.

Pismena,
mišićne pločice
slijepljene limfom i slinom.

Glatko,
prugasto,
Prugasto, glatko.

Žilav brzac
upija sunce
Biceps-Bosne.

Kruna kraljevstva
u crnici zgažena,
u kamenu skremenjena.

Vezak vezla
majka Kosača,
zlatom prošila

srebrn kraj.
Koncem zlatnim
Izrekla strah.

Udovicam utjeha,
Sirotam sve.
Konak nebu.

London, 17. veljače 1994 .

Dalmacijo, svijetla Dalmacijo

Tko bolje od nas odvihanih u tvom perivoju, izniklih iz studenog kraškog vrtka, stopala i krila raznijetih po vrljetima kozjim i utrobama otočkim – pozna narav i značaj noći, omamljujući vrtlog mora i opoj suhog bilja?

Tko više od nas, bacača uzaludnih mreža koji skidasmo lustre riblje i kostrijet blaga, kapice žitja i cvijet žuke – zna što znači biti brižan i čija je baština?

Tko razumije tanahnije od nas bol petrada i žalob japjenki, dok uzdižemo se u predio bezimen i liježemo u vapnenu izbu polomljenih okana i toplokrvnih slova?

Tko zna više o vatri i požarima od nas koji palismo plastove dudovog prelca za vrijeme pošasti, hrebove česmine za Badnjak i grmove kupine zimi?

Tko dublje čuti hladnoću od nas zimnika, na buri – posred izglanganih trgova?

Tko bolje od skupljača koromača i kapara, ošjobada i manjige, parića i rogača, tko tanahnije od stvaratelja kupinastog rozarija – s Gospinog suhom sigurnosnom suzom na vršku otrijebljenog vlakna – razaznaje ruže i angjele, vlati vječnog okusa i Božjeg prisuća?

Tko snažnije čuti ljepotu od roda našega nek kamenuje Radonju i Jurja koji zidahu i u najmanjem katedralu. Sve bezimene pretke naše nek u ponor baci ako trudio se više od otaca koji obrađivahu zemlju poput škatuljica. I koji posnicu škrtu trijebeć prostirali oskudna su polja a s gomilama i

humcima čvrstili im rubove, jednakim marom.

Tko zna više o životu od nas koji crtu i jezik mora poput noža zabadasmo svagdan u svoje mišićavo, modrikasto srce – nad kojim, poput krila sokolića bdije par u molitvu skamenjenih dlanova?

Tko nije češerima pinija i volcima bora, morske vodio bitke, i tko bacao iskosa nije plosnato žalo, brojeć mu odskoke na utihlom površju naših djetinjih duša i ronio nije za Petrovim uhom, ah, taj nema sluha nit dragocjeno znanje o podmorskim pećinama gdje stoluju vile i nemani, mnogokrake hobotnice i obrasli rakovi.

Tko nije šijavao i nosio ciklo srce na dlanu u vali prve zaljubljenosti i neobjašnjivih brodoloma, na Haronovoj barci drščuč, taj ne zna dovoljno o moru i umiranju, o smrti u dubljama i kružno navraskanom plaštu Neptunova sina.

Tko nije kušao nauljeni sir, tvrd poput mramora i žedan poput ciceja ljetnog, ne zna sunčevu čežnju nit srebrn marmor maslina.

Vidovgorski zmaj silovite vjernosti, čuvar zavjetovnog je kovčega u kojem, teška od vjekova, šibana vjetrom i valovima, sja i tišti: znamen kraljevstva: hrvatska smaragdna kruna, s otajnim riječima božanske utjehe urezanim u njen oval. S komadićem drva Križa u čelnom joj oku. Kristova najvjernija kruna. Šume u njoj krila prostora i tonu vjekovi. Tu pokreće svemirska se volja domovine, ustavlja os postanka i muke, u astralno oblikuje tijelo – huk eona i pjev valovlja.

O Dalmaciji, crna kutijo naše sudbine. Svojim blagim svijetlom izdubi nam postelju i grob, na zvijezdano-morski žal položi umorna trupla dupina i predaj spokoju ih vječnom. U brazde Božjeg dlana posadi zrnjevlje morja i gorja domaje, da zatomi se bol veslača, a prepuklo prepusti srce.

Londra, pramaljeća 1994.

Spaljeno srce

Svetom Alojziju Stepincu

Na razudbenom stolu ostaci tvoji zemni
i zebnja davnih dneva u prisojima uma;
na razudbenom stolu – ostaci, što bi drugo,
to hrvatska je sudba od nje te neću branit.

Ja čuvam tvoje pravo i ljubav od sna tvrđu
u srži Velebita gdje rasporen trbuh spi;
to klisura je sveta u kojoj zvijezda kuje
Kristovu i našu muku, oklop za Kralja tri.

Zamotaj svoje srce u plahtu od snijega
bjelju i odnesi kamo odnijeti ga moraš;
u kljetku Velebita pod ošit, liskun-krin,
nek molitvu otkuca svetu i hrvatskog sanku brid.

Na rubu porezat će vene i kožu tvrdu
dušman. Tvoje srce izbodeno, srce od srca
veće, vuci hudi odniješe da zatru mu trag.
Ne znaju jadni da srce je tvoje u mnogima

I udara snagom mora a ne tiskom vala jedinoga
što prši o čelo hrid. Gospod mi je svjedokom
goruće ljubavi za tužan narod moj. I pepeo srca
što spaliste ga – ja spalih. Oslobođene česti

Hrvatskom užganom lijeću i dosižu kutka tri.
Pomiješane s prašinom i prahom zemlje dotiču
svaki prag. Množi se poput roja i širi poput plime – ljubavi
moje znak. Obdukcijom ne zatru ljubav, ona je sunca slap.

Jedna je ljubav moćnija od tisuću mržnji
i bilijuna zla. U prašna me zrnca razbiste,
no razdijeliste time poruku – kao kruhove ustima,
ribu i vino iz Kane Galilejske. Opisujem znakom

čitave domaje krug i sunce se ogiba o moje
česti, malecne, nevažne. Pod prismotrom one gore
sve jačim plamenom i uzalud krvnika trud.
Zauzvrat darovat ću ljubav plamena svima

Nek očisti ih i sažme u luč. Sav kal i stud.
Pred Božjim veličjem prostrt za sve molim mir
i dobru kob za kraj. Tko spaljuje srca ne zna
ljubav i tužan mu zemni je prah. Jato mu

angjela bilo na pomoć a Hrvatskoj zlatni ljubavi
prah u miraz ostavljam. Što drugo da joj dam?
Zbog nje sam trpio vaj i radošću/dobrom uzvraćam
Dosežuć božanski stan. Gospode, tu sam, tvoj sluga mal,

Ništavni, koji se drznu biti Lav u nevrjeme.
Razumi, ranjeni Isuse, naroda hrvatskog bol
i sotonske beštije što sumporni raspiruju soj.
Posveti Bože, mog puka muku i strah

I daj mu hrabrost, pouzdanje i vjeru
da s njim si u najcrniji mrak. Milostiv mu budi,
učini ga svetim ako je patnja njegov kraj.
Obuci ga u prebijelu vječnost, sklopi mu oči

i budi mu više no Bog. Budi mu otac i sin,
pokrij zemnom ga ljubavlju, milosnim morjem
dopremi, svijetlom prenesi lađom, do utona u san.

New Delhi, svibnja 1995.

Pjesma je proizašla iz suočenja s dotad mi nepoznatom mi činjenicom da je poslije razudbe (obdukcije) kardinalova mrtvog tijela njegovo iščupano srce spaljeno kako bi se ljubavi tronu zatro svaki trag.

Hrvatski zid plača

Majkama Vukovara

Ova cigla crna
sve je što mi osta,
oči tvoje modre
dva su vrela gorska.

Uzavrela Vuka
teška moja muka
moj ljubljene sine
tugo moja trpka.

Čekam te u noći
dok me bol ne slomi,
glas tvoj dalek čujem
hukom vihra zvoni.

Sjenu vidim tvoju
kako mi se šulja,
uz noć bi se svila
u cjelov da skutri.

Na krilu te njišem
gdje mi sad počivaš;
kamo da ti pišem
gdje da krin ti stavim?

Koji brod me uklet
tvojoj raki ljulja
Ne znam i ne mogu
pred Bogom se skriti.

A ljudi me rane,
kako li me boli

tvoje srce puklo,
praskozorje smrti.

Sva svjetlost je ovdje,
već mi ruke drži,
vodiš me u dvore
prema blagoj smrti.

Zid na Selskoj cesti u Zagrebu podignut pred Uredom UNPROFOR-a 1993, sastavljen od opeka s imenima poginulig u Domovinskom ratu.

El-Shatt

S plavo-svijetlih otoka i obala
iz svoje Hrvatske došavši,
prešavši modro i Crveno more,
dospjeste na sinajsko tlo
gdje negdah lutahu proroci.

Pridruženi u lutanju,
hodaste za svojom
gorućom zvijezdom. Ne našavši
je, sjedoste i legoste umorni,
zaspaste zauvijek pod maslinskim

nebom, sanjajući pinije
i jadranske prisoje. Slava tebi
izgnanička domovino. Počivala
u miru podneva i škriputa skarabeja.

Jame

Nastavak ste tamnih kutova
naših duša. Snijeg kostura
i njihov klepet – bijele su
tipke na hrvatskom glasoviru.

Kad udaram prstima po crnim
tipkama – znam što radim.
to bijele moje kosti u vršcima
prstiju pobijaju glazbu

koja zaustavlja hod i propinje me
na prste stopala; po prstima,
duž tarzusa, tibijom i bedrenom
kosti, sacrumom uz kralješnicu,

put lubanje i iznad tjemena
izvlaće me u svemir,
u tamnu noć stoljeća,
teških poput tužnih ljubavi.

Bože, iz ovih punih jama
izvedi nas na svjetlost dana
i bijeli put. Zastri noć i mrklinu
za nama, ne daj nam pasti
u ista gvožđa.

Zaštiti nas očinskom ljubavlju
i isprazni sve hrvatske jame.
kosture naše u srebro i zlato okuj,
pohrani u riznicu Velebita

i podrume katedrala,

uz očuvana tijela svetaca
i blaženika, u Kotorski zaljev
i podnožje otoka – da učvrste

nam temelje svojom nepropadljivošću
i podupru rast. Rast hrastova
i jela, čempresa i borova,
lipa i breza, vrba i topola,

nek hrane nam rast
koji izvija se k tebi, Oče
Svemogući, Bože jedini.
Stvoritelju neba i zemlje.
I svega vidljivog i nevidljivoga.
Da iz zemlje postanemo
nebo i zrak, iz tvarnoga da
pređemo u netvarno, prozirno,

blago svijetlo. Da okupamo
lica svoja u tvojoj milosti
i zaklopimo vjeđe s prstima
iz tvog srca, zlatne
sjene svetoga poljupca,
iz tvoje nepojmljive blizine.